

ALOCAIBA, antiga alq. i castell de la vall de Xaló, terra endins de Dénia i Gandia. Ja figura *Olocayba* en el *Rept.*, entre les donacions de Beniopa, a. 1249. SSiv. el cita allí (s. v. *Locayba* o *Olocayba*), com a alq. prop de Pedreguer, en donacions dels anys 1257, 1271, 1348, amb les variants *Alocayba*, (*H*)*oloc*-. *Alocaiba* figura entre els castells que s'havien revoltat contra Jaume I i Pere el Gran (imprès erròniament *Alotayba* en el *BABL*); en el doc. de 1276 es concedeix una treva als uns, però s'especifica que *Alocayba* i d'altres no entren en aquesta treva; amb una llarga enumeració, en la qual va davant de Pop i Rellu, i darrere Serra de Confrides, Bèrdia, Uxola, i *Al-ğubáyal*, precedits encara d'altres (Soldevila, *Pere II*, II, A-12.65).

Es clarament un diminutiu àrab, de l'arrel *aqb*, on es reuneixen la idea d*'àguila' amb les d*'altura o pujada'. El general sarraí dels Ss. VIII-IX *oQba* ja en duia el nom (probablement basat en la noció d*'àguila'), i d'aquí degué venir el nom dels *Beni-oqba*, que donaria el del poble gandien de *Beniopa* (supra); justament un dels castells exceptuats d'aquella treva es diu *Aguilar* (citada junt amb Laguar), que és trad. cat. de *aqb*. Arrel ben representada en hispano-àrab; en *RMA*: «*uqâb*: aquila; *aqâba*: ascensus», i a la p. 255 amb glossa catalana: «costa»; «*aqib*: calcaneus, heres». D'aquí el diminutiu *uqâjiba*, d'on *Al-oacaiba*, 'pujadeta', implicant-hi alhora la idea d*'àguila' ocell de les altures, i l'afusió a aquells *Beniopa*.

Ets Alòcs men., te. Ferreries, vora Cala 'N Calderer (XLIV, 37.9), veg. *DECat*, s. v. *aloc*.

Alofra, prop de Sòller, i *L'Alcòfra*, prop de Cocentaina (xxxiv, 23.22), V. *Lofra*

ALÓS

Població de l'Alt Pallars situada a la dreta del Noguera Pallaresa, a 3 k. al NE. d'Isil. És conegut administrativament com *Alós d'Isil*, *Alós d'Àneu* o *Alós de Gil*. La raó de ser d'aquestes expressions l'explica ja Madoz en l'encapçalament de l'article dedicat a aquest lloc: «ALÓS (entendido comúnmente por ALOS DE ESTERRI DE ANEO para distinguirle de otro Alos del part. de Balaguer)». La necessitat de la denominació *Alós d'Isil* enfront d'*Alós de Balaguer* només es justifica si pensem que els qui varen fer els primers nomenclatòrics eren gent poc atenta a la pronunciació dels noms de lloc. Però ningú nascut a la Vall d'Àneu pronunciarà mai *Alós* amb *o* oberta i a la zona del Meia mai oïrem *Alòs* pronunciat amb *o* tancada. En català, on la diferència entre els dos tipus de *o* en posició tònica té caràcter fonològic, no hi ha raó per a confondre els dos topònims. No es tracta de dos exemplars del mateix nom, ens trobem enfront de dos topònims diferents. I per a evitar possibles confusions, volem dedicar un article a cada un.

PRON. POP. A l'Alt Pallars la pronunciació és indefectiblement *alós*, sempre amb *o* tancada. Així ho van oír Casac. (*báz alós*, *bén dalós*) a Esterrí i Coro-

mines (*alós*) a Sort (1931) i allà mateix (1932). Ho pronuncien també així els pastors del Pallars Jussà que han passat temporades en aquelles valls altes i fresques. Només la gent que ve de contrades allunyades pronuncia el nom amb *o* oberta, assimilant-lo a la pronunciació pròpia d'*Alòs*, poble de la ribera del Segre, més important i conegut.

DOC. ANT. *Alos*, *Alosio*, *Alos subterior* a. 1088 (Valls, *Aran*, 168, 181); *Alos* a. 1163 (Valls, *Àneu XIII*, xv); *Alos* any 1164 (Kehr, *Papsturk.*, p. 399), *Alos* a. 1281 (CCandi, *Miscel.* II, 52).

Homònims i parònims.

Pujalós (Batet, Baixa Garrotxa). Coromines va oír *pužalós*, referit a un mas d'aquest terme. C. A. Torras parla de *Pujalós*, «casa de camp», situada a 1h20' d'Olot (Comarca d'Olot, p. 72).

Puig de Pujalós. Es refereix al cim volcànic on es troba el mas de Pujalós. Un informador de 65 anys va parlar a Coromines d'un *pújd* de *pužalós*. Torras dona també informació: «1h25' *Puig-alós* o *Pujalós*, 780 m. d'alt, dominant tota la muntanya i terme de Batet. Està del tot volcanisat» (Comarca d'Olot, p. 72). Soler i Sabarís, en el mapa de la zona volcànica d'Olot inclòs en la seva *Geogr. de Cat.*, situa el *Volcà de Pujalós*. No hi ha dubte que aquest nom ha de tenir un origen idèntic al de l'*Alós* pallarès.

És dubtós, en canvi, que es relacioni amb *Alós* el *Puig d'Ulós*, tossal al bell mig del terme de Begudà (Baixa Garrotxa). Coromines va oír *pujdulós*, Terrado el 1990 *púçdulós*. A Cal Met de Begudà, un home ja vell va parlar a Coromines del *bo dulós* (El Bosc d'Ulós). Torras es refereix a aquest indret dient: «*Puig de l'Os*, 650 m. d'alt. Cim arrodonit alçat cap al mig de la vall» (Comarca d'Olot, p. 100).

Diferent d'aquests és la casa de *Pujalàs*, pron. *pužalàs*, a Santa Pau (Baixa Garrotxa). És insegur que es relacioni amb *Alós* aquest topònim. I tampoc podem estar segurs que Torras no tingui raó analitzant com «*Puig de l'Os*» el *Puig d'Ulós* de Begudà.

ETIM. L'element final del nom correspon a un sufix que es retroba en altres topònims: *Anyós* (Andorra), *Aós* (Urgellet), *Araós* (Alt Pallars), *Berrós* (Alt Pallars), *Casós* (poblet al NE. de Vilaller, Alta Ribagorça), *Gramós* (Urgellet). Aquest s'oposa netament al sufix *-òs*, que ha de tenir un altre origen. Es distingeixen així parelles com *Alós/Alòs* i *Casós* (al NE. de Vilaller)/*Casòs* (casa important a la part oriental de la Faiada de Montiberri, a mig aire de la muntanya, uns 12 km. al S. de Casós). Joan Coromines va insistir ja sobre la necessitat de distingir entre els sufixos *-òs* i *-òs* (cf. *Du nouveau sur la toponymie occitane*, pàgina 204). El primer té *o* tancada en català, no presenta la diftongació aragonesa en *ué* i correspon a *-ous* en gascó; hem de suposar que el seu origen es troba en una llengua pre-romana afí al basc i, encara que el seu prototipus no ens és ben conegut, cal potser partir d'una base *-utz*. L'altre sufix té *o* oberta en català i es veu sotmès a la diftongació en aragonès, està estès pel domini gascó, el NO. de Catalunya, tot l'Alt Aragó i el País Basc; sabem que tenia originà-